

Володимир Галик

ІСТОРИК МИРОН КОРДУБА – КОРЕСПОНДЕНТ ІВАНА ФРАНКА

У дослідженні зацентовано на науковій діяльності знаного історика М. Кордуби. На основі віднайдених нами листів ученого, адресованих Іванові Франку, окреслено розвиток співпраці між ними та проаналізовано сфери їх співробітництва.

Ключові слова: Іван Франко, Мирон Кордуба, епістолярна спадщина, взаємини.

Вагоме місце у сучасній франкознавчій науці займає епістолярна спадщина до Івана Франка, оскільки її використання дає змогу дослідникам-франкознавцям, по-перше, реконструювати взаємини вченого з видатними особистостями, а по-друге – доповнити автобіографічні матеріали.

Серед значної кількості листів до вченого трапляються практично не відомі дотепер твори. Такими є два листи і записка до Івана Франка від знаного історика Мирона Кордуби, віднайдені нами у відділі рукописних фондів та текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України (далі – І. Л.).

Про взаємини М. Кордуби та І. Франка практично відсутня відповідна література, хоча про наукову діяльність самого Мирона Михайловича написано чимало [3; 4; 10; 13–18; 30]. З огляду на це, означена тема потребує окремого спеціального вивчення, яке може дати ефективні і продуктивні результати. Тому метою нашого дослідження є висвітлення взаємин між ученими на основі епістолярної спадщини Мирона Кордуби до Івана Франка.

Мирон Кордуба належить до покоління знаної української інтелігенції періоду кінця ХІХ – першої половини ХХ ст. Акцентуємо, що саме провідні науковці того часу, залишаючи власну оселю, спричинялися до світського служіння народу, збереження й розвитку національної культури. Більшість із таких представників віддавала перевагу науці, якій слугували в цей час, українські наукові товариства, зокрема й Наукове товариство імені Т. Шевченка, поряд з якими засновувалися періодичні збірники наукових праць, видавалася фахова та науково-популярна література, формувалася коло вчених, яке стало фундаментом майбутньої академічної науки.

Народився Мирон Кордуба 2 березня 1876 року в селі Острів поблизу Тернополя у сім'ї священика. Батько вченого, Михайло Кордуба, мав парохію у селі Сушно (з 1989 р. село Сушно Радехівського району Львівської області). Мати історика – Емілія Кордуба – була донькою священика [14, с. 144]. У 1885–1891 рр. історик здобував освіту в Тернопільській гімназії, а в 1891–1893 рр. – в академічній гімназії у Львові [30, с. 662]. У 1893 р. вступив у Львівський університет на філософський факультет [17, с. 11-12]. Саме в цей період формується його світогляд як історика, відбувається становлення як науковця, географа, етнографа, археографа, бібліографа, публіциста, педагога та громадсько-політичного діяча. Великий вплив на вченого мав М. Грушевський, під його керівництвом М. Кордуба робив перші кроки в історичній науці. Сам же М. Грушевський у 1898 р. згадував, що М. Кордуба, крім викладання, проводив приватні наукові заняття зі студентами університету, яким роздавав книжки для написання рефератів та рецензій, потім відчитував і найкращі публікував, залучаючи їх до наукової роботи [2, с. 56].

Важливе місце у самостійних наукових дослідженнях М. Кордуби посідала участь у наукових товариствах і, насамперед, у Науковому товаристві імені Т. Шевченка (НТШ). До нього вчений вступив у 1895 р. [17, с. 12-13] У 1896 р. М. Кордуба вперше виступив на засіданні Історико-філософської секції НТШ. Таким чином, М. Кордуба був одним із перших членів Товариства, яке поступово ставало науковим центром, особливо в галузях, пов'язаних з українознавством [11, с. 392]. У НТШ М. Кордуба співпрацював з Іваном Франком, про що свідчить його записка до вченого на візитній картці, де історик пише: “Даю Вам отсім повновласть підписати мене на Вашім проект[і] нового статута “Тов[ариства] ім[ені] Шевч[енка]” [7, с. 225-226]. У 1903 р. М. Кордубу обрали повноправним членом Наукового товариства ім. Т. Шевченка у Львові [1, с. 175].

У період з 1895 по 1898 рр. М. Кордуба навчався у Віденському університеті, де брав активну участь у громадському житті, плідно працюючи у студентському товаристві “Січ”, з яким активно співпрацював й Іван Франко, про що видно із його листів [21–24]. 7 жовтня 1897 р. його обрали президентом цього товариства [29, с. 692], після чого М. Кордуба, як і його попередники, продовжував активно підтримувати взаємини з Іваном Франком. Так, у листі до вченого від 10 листопада 1897 р. М. Кордуба разом із Р. Сембартовичем та С. Яричевським (про їхню діяльність див. у примітках до листів) пропонують І. Франку прислати кілька неопублікованих творів-поезій до альманаху, який готувався до видання з нагоди 30-річчя від

заснування товариства “Січ” у Відні. За їхнім задумом альманах мав вийти у світ у кінці січня 1898 р. і мав би вмістити твори заслужених і поважаних членів товариства “Січ” [9, с. 401–413].

Активно працюючи у Віденській університетській бібліотеці, М. Кордуба здійснив чимало досліджень у віденському архіві [4, с. 112–113]. Саме у Відні, який тоді був відомим центром вивчення світової історії, М. Кордуба писав дисертацію на тему “Історія і відносини в Галицькому князівстві XIII ст.” [10, с. 148], після захисту якої 18 травня 1898 р. одержав у Віденському університеті звання доктора філософії [13, с. 8]. Наприкінці 1900 р. М. Кордуба залишив Відень, оселився у Чернівцях, де працював у гімназії, викладав світову історію та географію. Там він працював до 1913 року [5, с. 210].

По приїзді у Чернівці вчений налагоджує ділові та товариські відносини з українською інтелігенцією міста, зокрема К. Білинським, С. Смаль-Стоцьким, З. Кузелею, Р. Цегельським, знайомиться з О. Кобилянською і Лесею Українкою. У 1902 р. М. Кордуба став співфундатором Українського історичного товариства в Чернівцях. Його членами були професори та студенти Чернівецького університету, викладачі гімназій. Одними з найактивніших членів стали М. Кордуба та О. Маковей. Метою товариства було згуртувати на основі наукових зацікавлень українську інтелігенцію міста, а пріоритетними напрямками дослідницької роботи цієї інституції стали історія, демографія, етнографія, статистика та мистецтво Буковини [4, с. 14].

М. Кордуба плідно працював над історією, етнографією та топонімією Буковини, водночас продовжуючи публікуватися в “Записках НТШ”, “Літературно-науковому віснику”, “Україні”, “Буковині”, “Kwartalniku Historycznemu”, “Zeitschrift fur osteuropaische Geschichte” та інших. На сторінках цих видань він аналізував наукові праці не лише І. Франка, а й інших (М. Грушевського, В. Антоновича), а також рецензував істориків молодшого покоління (С. Томашівського, І. Крип’якевича, В. Пархоменка) [18, с. 31]. У листі до Івана Франка від 2 вересня [19]07 р. М. Кордуба писав, що не знає, де на цей момент перебуває професор М. Грушевський, проте проблема, яка його цікавить, стосується Івана Франка. Йдеться про те, що М. Кордуба, прочитавши “(3-й зошит) “Mineibingen des Instituts f. öflew. Seschichos forvhung”, незадоволеній критикою на перший том німецького видання історії М. Грушевського, де В. Мількович “в глухий а zarazом безличний спосіб” ганьбить як саму історію, так і переклад, який зробив на німецьку мову Іван Франко. М. Кордуба акцентує, що В. Мількович у своїй рецензії не лише приписав І. Франку похибки особисті, а й друкарські, і тому просить вченого зреагувати на цю статтю та повідомити про це професора М. Грушевського [8, с. 221].

Далі М. Кордуба рецензує працю Івана Франка “Студії над українськими народними піснями”, яку він прочитав на сторінках 75 та 76 томів Записок НТШ за 1907 р. Саме тут учений визначає ряд похибок, яких припустився Іван Франко. Зокрема М. Кордуба зауважив, що у IV блоці статті під назвою “Брат продає сестру Турчинови” [27] І. Франко стверджує: “Сочава в XV і XVI в. була столицею волоських господарів під турецькою зверхністю”. За словами М. Кордуби, це твердження неправильне, оскільки в XV ст. “молдавські (не волоські – ті панували над дол[і]шнім Дунаєм) воєводи були то під польською, то під угорською зверхністю, а перше зіткнення Молдавії з Турками скінчилося побідною Стефана над Турками 1475 р.” [8, с. 222]. Другу похибку М. Кордуба помітив у I пункті праці під назвою “Стефан Воєвода” [28], де автор розповідає про “вазальне становище Молдавії супроти Турків з перших літ XV в.” Науковець стверджує, що “про три роти (турецьку, татарську, волоску) над Дунаєм пригадує... згадану вже війну Стефана В. з Турками. До спільного походу не закликали Турки Молдавії і Волощини перед кінцем XVI в. і то лиш тод[і], коли сам султан став на чол[і] військ” [8, с. 222–223]. Наступна помилка, на думку М. Кордуби, полягає в неправильному тлумаченні слова “пухи”, яка простежується у VII розділі статті “Плач невільниць” [25]. Останнє зауваження М. Кордуби стосується X частини “Смерть королеви” [26], де І. Франко стверджує, що угорська Русь разом з рештою Угорщини “від битви під Могачем 1526 [р.] звиш півтораста л[і]т була під турецьким пануванням і в тім час[і] здовж усього Бескида були побудовані деревляні страдниці ...”, натомість М. Кордуба заперечує цей факт і вважає це аберацією, оскільки, на його думку, “Угорське Покарпатте н[і]коли не належало до Туреччини. Турецькі області від 1526–1699 (карловицького мира) обнимали лише середню і полудневу Угорщину – північна була розд[і]лена між Семигород[ом] і Австри[є]ю (гарниця лежала на захід від Мункача). Тож коли в Бескид[і] були деревляні страдниц[і], в них не могли сид[і]ти Турки” [8, с. 223]. Закінчуючи свій лист до І. Франка, М. Кордуба зазначає: “Подаю Вам ті сво[і] замітки до відома, може в дальших частинах роботи Вашо[і] схочете відповідно справити дотичні виводи” [8, с. 224].

У контексті зазначимо, що І. Франко був шанувальником наукової творчості М. Кордуби, оскільки неодноразово у своїх працях наголошував на їхній значущості. Зокрема у своїй рецензії на працю “Die Literaturen des Ostens in Einzeldarstellungen” М. Мурка І. Франко зазначив, що говорячи про християнізацію південно-західних слов’ян, автор мало уваги приділив на відомий “Libellus de conversione Bogariorum et Garantanorum”, якого він без жодної на то підстави вважає загадковим у той час, коли його історія чітко простежена в праці Мирона Кордуби “Перша держава слов’янська”, яка вміщена на сторінках 1–20 XIII тому Записок НТШ [19, с. 457]. У статті “Конкурс «Зорі»” І. Франко так висловився щодо оповідання “Бобо” М. Кордуби, яке було надіслане на конкурс: “...комісія бачить гарну як на початкучого авто-

ра працю. Видно там добру знайомість життя, а тип сім'ї “попа-аристократа” виведений досить вірно і пластично. Оповідання се, з деякими поправками, може бути надруковане” [20, с. 474]. Зауважимо, що згадане оповідання М. Кордуби було-таки надруковане у “Зорі” [6].

Щодо подальшої долі М. Кордуби, то після проголошення ЗУНР 1 листопада 1918 р. він був консулом Західно-Українського посольства у Відні й одним із провідних редакторів “Республіки” – офіційного урядового органу ЗУНР [3, с. 2]. У 1920 р. він повернувся до Львова, працював викладачем історії академічної гімназії, а також продовжував активну діяльність у НТШ [12, с. 211–213]. 21 січня 1929 року вченого запросили до Варшавського університету професором східноєвропейської історії, де 14 березня 1937 р. він став професором історії України. Друкувався у варшавському двомісячнику “Sprawy Narodowościowe” [16, с. 5]. Будучи позбавленим засобів існування, історик вирішив повернутися до Львова. У зв'язку з війною оселився спочатку в Холмі, де в місцевій українській гімназії від вересня 1940 р. до листопада 1941 р. викладав історію України” [16, с. 5]. У грудні 1941 р. М. Кордуба переїхав до Львова, якийсь час працював у бібліотеці НТШ, відтак учителював: спершу у другій, опісля в першій українській гімназії Львова [15, с. 2].

Після звільнення Львова від німецької окупації М. Кордубу запросили у Львівський державний університет і 7 серпня 1944 р. призначили виконувачем обов'язків професора історії України, а з вересня 1945 року – завідувачем кафедри південних і західних слов'ян. У цей час більшовицькі структури перейшли в наступ на концепцію історії України М. Грушевського. М. Кордубу та інших учнів М. Грушевського почали морально тероризувати, і тому він змушений фактично припинити наукову діяльність. 30 квітня 1947 р. у нього стався інсульт, внаслідок чого 2 травня того самого року вчений помер [13, с. 17–18]. Поховали М. Кордубу на Личаківському цвинтарі.

Підсумовуючи, звернемо увагу на те, що взаємини між Мироном Кордубою та Іваном Франком формувалися у річці наукової роботи. М. Кордуба підтримував наукові зв'язки з ученим, будучи головою товариства “Січ” у Відні та членом НТШ, а також рецензував його праці. Водночас І. Франко з пошаною ставився до наукової діяльності знаного історика. На жаль, не збереглося жодних листів І. Франка до М. Кордуби, які б своєю чергою дали змогу докладніше реконструювати взаємини і співпрацю між ними.

Література

1. Алексієвцев М. Роль Наукового товариства ім. Т. Шевченка в українському національному відродженні (друга половина XIX – початок XX ст.) / М. Алексієвцев, В. Савенко. — Тернопіль, 1999. — 188 с.
2. Винар Л. Найвидатніший історик України М. Грушевський (у 50-ліття смерті: 1934–1984) / Л. Винар // Сучасність. — 1985. — лютий. — Ч. 3. — С. 54–58.
3. Головин Б. Кордуба Мирон / Б. Головин // Подільське слово. — 1996. — 24 лютого. — С. 2.
4. Зайцева З. Мирон Кордуба й українські наукові товариства / З. Зайцева // Український історичний журнал. — 2002. — № 6. — С. 108–122.
5. Історичне товариство в Чернівцях // Літературно-науковий вістник. — Річн. 6. — Ч. 1. — Т. 21. — Львів, 1903. — С. 210–214.
6. Кордуба М. Бобо / М. Кордуба // Зоря. — 1896. — № 17. — С. 347–352; № 18. — С. 367–372.
7. Кордуба М. Записка до Івана Франка на візитній картці. — ІЛ. — Ф. 3. — Спр. 1631. — С. 225–226.
8. Кордуба М. Лист до І. Франка від 2 вересня [19]07 р. — ІЛ. — Ф. 3. — Спр. 1631. — С. 221–224.
9. Кордуба М., Сембартович Р., Яричевський С. Лист до І. Франка від 10 листопада 1897 р. — ІЛ. — Ф. 3. — Спр. 1610. — С. 401–413.
10. Коцур А. П. Історична спадщина Мирона Кордуби / А. П. Коцур, В. С. Прошин // Наукові записки з української історії: зб. наук. статей. — Переяслав-Хмельницький, 2001. — Вип. 12. — С. 139–156.
11. Крип'якевич І. Історично-філософська секція НТШ під керівництвом М. Грушевського у 1894–1913 рр. / І. Крип'якевич // Записки Наукового товариства ім. Т. Шевченка. — Т. 222. — Львів: Видавництво НТШ у Львові, 1991. — С. 392–411.
12. Кугутяк М. Історія української націонал-демократії (1918–1929). Т. 1. — Київ–Івано-Франківськ: Плай, 2002. — 536 с.
13. Піх О. Мирон Кордуба – історик і бібліограф / О. Піх // Бібліографія історії українсько-польських відносин: суспільно-політичні та економічні процеси (за матеріалами картотеки Мирона Кордуби) / упоряд. Олег Піх, Оксана Руда. — Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2009. — С. 5–44.
14. Прицак О. Мирон Кордуба і його життя / О. Прицак // Дзвін. — Львів, 1990. — № 7. — С. 144–146.
15. Серкіз Я. Пflugатар національної історії // За вільну Україну. — 1994. — 10 лютого. — С. 2.
16. Серкіз Я. Професор Мирон Кордуба // Просвіта. — 1996. — 3 березня. — С. 5.
17. Федорів І. Мирон Кордуба як вчений: життя і діяльність / І. Федорів // Історія української географії. Всеукраїнський науково-теоретичний часопис. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2006. — Вип. 2 (14). — С. 11–22.
18. Федорів І. О. Мирон Кордуба в історії України (кінець XIX – перша половина XX ст.) / І. О. Федорів. — Тернопіль, 2001. — 226 с.
19. Франко І. D^ooktoг M. Murko. Geschichte der älteren südslavischen Literaturen. (Die Literaturen des Ostens in Einzeldarstellungen, Band V, 2 Abteilung. Leipzig, 1908) / І. Франко // Франко І. Зібрання творів у 50-ти т. — К.: Наукова думка, 1983. — Т. 38. — С. 455–463.
20. Франко І. Конкурс “Зорі” / І. Франко // Франко І. Зібрання творів у 50-ти т. — К.: Наукова думка, 1981. — Т. 29. — С. 470–474.
21. Франко І. Лист до товариства “Січ” від 11 лютого 1887 р. / І. Франко // Франко І. Зібрання творів у 50-ти т. — К.: Наукова думка, 1986. — Т. 49. — С. 106–107.
22. Франко І. Лист до товариства “Січ” від 25 квітня 1887 р. / І. Франко // Франко І. Зібрання творів у 50-ти т. — К.: Наукова думка, 1986. — Т. 49. — С. 109–110.
23. Франко І. Лист до товариства “Січ” від 3 лютого 1896 р. / І. Франко // Франко І. Зібрання творів у 50-ти т. — К.: Наукова думка, 1986. — Т. 50. — С. 70.
24. Франко І. Лист до товариства “Січ” у Відні від 23 січня 1890 р. / І. Франко // Франко І. Зібрання творів у 50-ти т. — К.: Наукова думка, 1986. — Т. 49. — С. 230.
25. Франко І. Студії над українськими народними піснями. [Продовження]: VII. Плач невідьниць / І. Франко // Записки НТШ. — Львів: Друкарня Наукового Товариства імені Шевченка, 1907. — Т. LXXVI. — С. 39–42.
26. Франко І. Студії над українськими народними піснями. [Продовження]: X. Смерть королевича в битві з турками / І. Франко // Записки НТШ. — Львів: Друкарня Наукового Товариства імені Шевченка, 1907. — Т. LXXVI. — С. 55–58.
27. Франко І. Студії над українськими народними піснями: Переднє слово; IV. Брат продає сестру Турчинови / І. Франко // Записки НТШ. — Львів: Друкарня Наукового Товариства імені Шевченка, 1907. — Т. LXXV. — С. 64–66.

28. Франко І. Студії над українськими народними піснями: Переднє слово; І. Стефан воевода / І. Франко // Записки НТШ. — Львів: Друкарня Наукового Товариства імені Шевченка, 1907. — Т. LXXV. — С. 26–29.
 29. Хроніка і бібліографія // Літературно-науковий вісник. — Кн. 3. — Т. 45. — Львів–Київ: Друкарня НТШ, 1909. — С. 692.
 30. Ярема С. Мирон Кордуба / С. Ярема // Ювілейна книга Української гімназії в Тернополі. До 100-річчя заснування. 1898–1998. — Тернопіль; Львів: Видавництво НТШ, Львівське крайове товариство “Рідна школа”, 1998. — С. 662-663.

Листи Мирона Кордуби до Івана Франка

Лист № 1

Лист до Івана Франка від 10 листопада 1897 р.

Високоповажаний Добродію!

Трийцяті роковини заснованя тов[ариства] “Січ” (1) задумали ми відсвяткувати торжественно та при тій нагоді пустити в світ альманах. Нашим задумом бажанем є, щоби сей альманах містив твори лише членів – передовсім же заслужених членів почетних тов[ариства] “Січ”.*

Тому то й звертаємося до Вас зі щирою просьбою пособити нам в тому діл[і] та прислати о скілько змога найскорше пару творів своє[ї] музи (передовсім поезій), іменнож таких, що не були доси печатані і тому краще знадобилась би до се[ї] цілі. Альманах(2) задумуємо видати вже з кінцем січня 1898 р. Тому то й просимо о можливо скору відповідь на нашу просьбу, без огляду на се чи вволите є[ї] чи ні – хоч запримітити собі дозволити, що се[ї] послідно[ї] евентуальности від почетного нашого члена не надієм ся.*

У Відні дня 10 новембра 1897 р.

Від комітету редакційного:

Мирон Кордуба

Ром[ман] Сембартов[ич](3)*

Сильв[вестр] Яричевський(4)*

ТОВАРИСТВО “СІЧ” У ВІДНІ

Р. С. Всякі посилки висилати просим по слідуючому адресу:

Мирон Кордуба у Відні

XVII Sleinergasse № 11

II Sl. Fb. 11.

Публікується вперше мовою оригіналу за: Кордуба М., Сембартов[ич] Р., Яричевський С. Лист до І. Франка від 10 листопада 1897 р. – Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України (далі – ІЛ). — Ф. 3. — Спр. 1610. — С. 401–413.

Примітки:

- (1)* Товариство “Січ” у Відні – одна із найстарших українських студентських організацій, яка заснована 9 січня 1868 р. у Відні. Засновниками її першими голови товариства “Січ” були А. Вахнянин і Ю. Целевич; у наступні роки товариство очолювали М. Подолинський, І. Пулюй, І. Горбачевський, Я. Окуневський, І. Куровець, М. Кордуба, В. Старосольський, Р. Перфецький, З. Кузеля, О. Бачинський, Р. Залозецький, Д. Равич, Б. Лончина та ін.
 Віденське товариство “Січ” було першим українським студентським товариством народовецького напрямку, відіграло видатну роль у історії української національного відродження під Австрією. У 1870-х рр. товариство брало активну участь у поширенні ідей М. Драгоманова, а за головування О. Терлецького – соціалістичного руху, за що й була тимчасово розв’язана у 1877 р. Згодом “Січ” віденська обстоювала майже завжди загальноукраїнські політичні позиції. Товариство “Січ” у Відні розгорнуло невелику видавничу діяльність у 1870-х рр. Заходами “Січ” були видані для відзначення річниці товариства окремі альманахи “Січ” (1898 і 1908 рр.). Товариство “Січ” у Відні проіснувало до 1947 р. У 1941 р. його перетворено на філію Націоналістичної організації українського студентства – НОУС, але назву “Січ” збережено. Після радянської окупації Відня був вивезений на Сибір останній голова С. Наклович і майже всі члени товариства покинули Відень.
 (2)* Тут ідеться про: “Січ”: альманах в пам’ять 30-х роковин заснування товариства Січ у Відні, за ред. М. Кордуби, С. Яричевського і Р. Сембратовича. – Львів, 1898.
 (3)* Сембратович Роман (1875–1905 рр.) – український журналіст і публіцист. Народився у Монастирці Лиського повіту (Галичина), інформатор намісного суспільства про українські справи, діяч студентського товариства “Січ” у Відні. Автор статей на українсько-польські і українсько-російські теми в німецькій пресі, кореспондент газети “Frankfurter Zeitung”, редактор журналу: “X-Strahlen” (1901 р.) і “Ruthenische Revue” (1903–1905 рр.) у Відні; автор брошур “Polonia irredenta” (1903 р.), “Das Zarentum im Kampfe mit der Zivilisation” (1905 р.).
 (4)* Сильвестр Гнатович Яричевський (16 січня 1871 р. – 30 березня 1918 р.) – український письменник, педагог і громадський діяч Буковини, родом з Рогатина. Учителював у гімназії в Перемишлі, Коломиї, Кіцмані і з 1909 р. в Сереті. Після закінчення початкової школи навчався в Бережанській гімназії, де разом із Богданом Лепким заснував літературно-мистецький гурток, газлом якого були слова Й. Гете “Більше світла!”. З 1891 р. він почав друкувати в газетах і журналах свої поезії, вступив на філософський факультет Львівського університету, познайомився з Іваном Франком та Михайлом Павликом і став членом очоленої ними радикальної партії. Бажаючи опанувати слов’янські мови, поет переходить до Віденського університету, де слухає лекції видатного вченого-славіста Ватрослава Ягича.
 У Відні С. Яричевський розгортає активну творчу роботу – пише багато поезій, нарисів, оповідань, а також статей про мистецьке життя столиці. Велике значення для нього має дружба з Марком Черемшиною, Мелетієм Кічуною, листування з Осипом Маковеем. Під час навчання узяв участь у виданні альманаху “Січ”, друкував свої поезії в газеті “Буковина”, в журналах “Дзвінок”, “Зоря”, “Комар”, “Науково-літературний вісник” та ін. Після закінчення Віденського університету С. Яричевський отримує посаду викладача української мови і літератури в Перемишлянській гімназії, де пропрацював десять місяців. З Перемишля С. Яричевський переїздить до Коломийської гімназії.
 Невдовзі С. Яричевський перебирається до Чернівців, де працював якийсь час у газеті “Буковина”, а восени 1904 р. влаштувався викладачем у Кіцманській гімназії. У Кіцмані Сильвестр Яричевський працював лише два роки, бо її керівництво та царські функціонери дійшли висновку, що письменник негативно впливає на учнів, дає їм хибну політичну орієнтацію, і звільнили його з посади. У 1909 р. письменник з гіркою бідою отримує посаду викладача в гімназії південнобуковинського містечка Серет. Через кілька років мешканці містечка обирають його своїм бургомістром. Водночас він стає і директором гімназії. Помер 30 березня 1918 року в Сереті, де й похований.

В[исоко] Поважний Пане Доктор!

Не знаючи, де тепер перебуває проф[есор] Грушевський(1)*, звертаюся до Вас в справі, яка впрочім дотикає й Вас. Посл[і]дній випуск (3-тій зошит) “*Minneibingen des Instituts f. österr. Geschichtsforschung*” прин[і]с памфлет – критикою сего год[і] звати – на I том німецького видання історії Грушевського, де Мількович(2)* в глухий а zarazом безличний спосіб ганьбить і саму історію і Ваш переклад, приписуючи Вам по-при справд[і]шні похибки ще й все то, що є простими друкарськими омибками. На мою думку, сего памфлета год[і] оставити без відповіді, а то з огляду на повагу, яку згадана часопись має в научнім світ[і], тим більше що такі репл[і]ки по н[і]мецьких научних журналах річ зовс[і]м звичайна. Прошу проте звернути увагу проф[есора] Грушевського на ту статтю і зарадити, що вважаєте потрібним.

При читанні Вашої розвідки в “Записки [Наукового] [Товариства] [імені] [Шевченка]” (3)* “Студії над українськими народними піснями” (4)* поробив я такі замітки, котрі може Вам припадуться на що.

1) В IV-ім уст. “Брат продає сестру Турчинови” (5)* [т. 75, ст. 65] говорите: “Сочава в XV і XVI в. була столицею волоських господарів під турецькою зверхністю.” Це о стільки невірне, що в XV в. молдавські (не волоські – ті панували над дол[і]шнім Дунаєм) воеводи були то під польською, то під угорською зверхністю, а перше зіткнення Молдавії з Турками скінчилося перемогою Стефана(6)* над Турками 1475 р. Дперва в XVI в. тобто 1514 р. піддався Богдан III(7)* під зверхність султана, а кількадесять літ відтак (1564 р.) перенесено столицю з Сучави до Яс.

2) Ту саму похибку робите в I уст. “Стефан Воевода” (8)* [т. 75, ст. 27] говорячи про вазальне становище Молдавії супроти Турків з перших літ XV в. Згадка про три роти (турецьку, татарську, волоську) над Дунаєм пригадує, на мою думку, згадану вже війну Стефана В. (9)* з Турками. До спільного походу не закликали Турки Молдавії і Волощини(10)* перед кінцем XVI в. і то лиш тод[і], коли сам султан став на чол[і] військ.

3) В VII уст. “Плач невільниць” (11)* [т. 76, ст. 40] слово “пучи” (пісок пальць[і] роз[і]дає кравця пучи заливає) поправляється на пуч[і] = дороги. В наших сторонах загально уживають слова: пучки = Fingerspiren.

4) В X уст. “Смерть королевича” (12)* [т. 76, ст. 57] говорите, що угорська Русь разом з рештою Угорщини від битви під Могачем 1526 [р.] (13)* звиш півтораста л[і]т була під турецьким пануванням і в тім час[і] здовж усього Бескида були побудовані деревляні страдницьі ... Тож саме згадуєте на ст. 40. Це омибка, бо Угорське Покарпатте н[і]коли не належало до Туреччини. Турецькі області від 1526–1699 (карловицького мира)(14)* обнимали лиш середню і полудневу Угорщину – північна була розд[і]лена між Семигород[ом] і Австри[єю] (гарниця лежала на захід від Мункача(15)*). Тож коли в Бескид[і] були деревляні страдницьі, в них не могли сид[і]ти Турки.

Подаю Вам ті сво[ї] замітки до відомо, може в дальших частинах роботи Вашо[ї] схочете відповідно справити дотичні виводи.

З високим поважанєм
Мирон Кордуба

Публікується вперше мовою оригіналу за: Кордуба М. Лист до І. Франка від 2 вересня [19]07 р. — ІА. — Ф. 3. — Спр. 1631. — С. 221–224.

Примітки:

(1)*Грушевський Михайло (1866–1934 рр.) – великий український історик, літературознавець, письменник і громадсько-політичний діяч. Народився 29 вересня 1866 р. у місті Холм (тепер Польща). З 1894 р. – завідувач кафедри історії Східної Європи Львівського університету, голова історико-філософської секції НТШ (1897–1913 рр.), голова НТШ (з 1897 р.), редактор “Записок НТШ” (1898–1907 рр.). З 1898 р. став одним з редакторів заснованого ним спільно з І. Франком “Літературно-наукового вісника”.

На запрошення В. Гнатюка М. Грушевський прибув до Криворівні, де відпочивав з 1902 р., купив віллу (Грушівка), обладнав її у гуцульському стилі. Як голова НТШ і редактор “Записок НТШ” сприяв І. Франкові, В. Гнатюкові, Ф. Вовку, В. Шухевичу та іншим у вивченні Гуцульщини. Між М. Грушевським та І. Франком від 1897 р., коли М. Грушевський став головою НТШ, встановились теплі стосунки в час спільної праці в НТШ і в “Літературно-науковому віснику”. Вони були добрими сусідами по вул. Понінського, 4 і 6, де власне І. Франко у М. Грушевського відкупив частину земельної ділянки. Часто вони один одному допомагали в роботі, так І. Франко сприяв у перекладі на німецьку мову трьох томів “Історії”, робив переклад статей М. Грушевського на німецьку мову. Грушевський написав рецензію на повість І. Франка “Для домашнього вогнища”, на збірку поезій “Мій Ізмарагд”. Однак ці добрі взаємини дещо погіршилися, коли М. Грушевський, переїхавши до Києва, не став залучати І. Франка до творчої співпраці в “Літературно-науковому віснику”, а більше до редакторсько-коректорської – і це ображало письменника. На схилі віку І. Франко написав ґрунтовну критичну рецензію на історичні праці М. Грушевського “Причинки” до історії України-Руси”, вказавши на низку недоліків.

Помер М. Грушевський 25 вересня 1934 р. в місті Кисловодськ – похований у Києві на Байковому кладовищі.

(2)*Володимир Мількович (1869–1916 рр.) – український історик східноєвропейської історії, професор Чернівецького університету. З 1885 року почав працювати доцентом кафедри загальної історії середньовіччя на історичному факультеті Чернівецького університету. У 1898 р. він одержав звання екстраординарного професора східноєвропейської історії й очолив відповідну кафедру, займався проблемами минулого України, Чехії, Хорватії, Росії та Польщі. З 1907 р. став першим директором Крайового архіву Буковини. У 1908 р. проводив розкопки на горі Цецин у Чернівцях.

- (3)*Наукове Товариство ім. Т. Г. Шевченка – (акронім: НТШ) – академічна організація, утворена в 1873 р. у м. Львові. У 1920-1030-х рр. переслідувана польською владою, у 1939 р. зліквідована радянською владою; відновлена у 1947 р. в Західній Європі та Сполучених Штатах Америки, де вже відома як Shevchenko Scientific Society. З 1989 р. організація знову діє на території України.
- (4)*Тут йдеться про працю Івана Франка, яка публікувалася на сторінках Записок НТШ в 1907 р: Франко І. Студії над українськими народніми піснями: Переднє слово; I. Стефан воєвода; II. Іван і Мар'яна; III. Батько продає дочку Турчинови; IV. Брат продає сестру Турчинови; V. Турчин купує сестру-полонянку; VI. Теща у полоні зятя // Записки НТШ. — Львів: Друкарня Наукового Товариства імені Шевченка, 1907. — Т. LXXV. — С. 14–84. + ноти.; Франко І. Студії над українськими народніми піснями. [Продовження]: VII. Плач невільниць; VIII. Степова сторожа; IX. Смерть козака в степу; X. Смерть королевича в битві з турками; XI. Вкуп з неволі; XII. Пісня про Байду; XIII. Уривки пісень про Татар і Турків // Записки НТШ. — Львів: Друкарня Наукового Товариства імені Шевченка, 1907. — Т. LXXVI. — С. 39–63.; Франко І. Студії над українськими народніми піснями. [Продовження]: XIV. Здобуте козаками Варни; XV. Дівчина воячка; XVI. Козак і Кулина; XVII. Колядка про св. Софію в Києві; XVIII. Пісня про Кочубая; XIX. Пісня про ляшка; XX. Лямент України; XXI. Ведмедівка // Записки НТШ. — Львів: Друкарня Наукового Товариства імені Шевченка, 1907. — Т. LXXVIII. — С. 90–145.; Франко І. Студії над українськими народніми піснями. [Продовження]: XVII. Колядка про св. Софію в Києві // Записки НТШ. — Львів: Друкарня Наукового Товариства імені Шевченка, 1907. — Т. LXXVIII. — С. 108–122.
- (5)*Тут йдеться про: Франко І. Студії над українськими народніми піснями: Переднє слово; IV. Брат продає сестру Турчинови // Записки НТШ. — Львів: Друкарня Наукового Товариства імені Шевченка, 1907. — Т. LXXV. — С. 64–66.
- (6)*Стефан III Великий — володар Молдови (1457-1504 рр.) Вів успішні бої проти Туреччини, Угорщини, Польщі і Волощини і тим самим спричинився до політичного зміцнення Молдавії. Підтримував політичні, культурні й економічні зв'язки з Україною: (надав привілеї купцям Львова, сприяв розвитку української культури (євангелії з монастирів у Гуморі й Путні, літописи, державні грамоти, писані церковнослов'янською мовою української редакції). Першою дружиною Стефана Великого була Євдокія, дочка київського князя Семена Ольельковича. Під час походів Стефана III на Покуття (1491 р. і 1502 р.) чимало українського населення звідти перейшло до Молдавії.
- (7)*Богдан III Кривий – володар Молдавського князівства у період 1504–1517 рр.
- (8)* Тут мова йде про: Франко І. Студії над українськими народніми піснями: Переднє слово; I. Стефан воєвода // Записки НТШ. — Львів: Друкарня Наукового Товариства імені Шевченка, 1907. — Т. LXXV. — С. 26–29.
- (9)*Стефан Воєвода – вождь селянського повстання в Молдавії у 1566 р. Мав прізвисько Мизга, після чого прийняв ім'я Стефан. За словами молдавського літописця Р. Уреке, Стефан Воєвода прийшов із Трансильванії, видавши себе за володаря цих земель, зібрав під свою опіку пастухів та іншу людність. Молдавський володар Олександр Лапушняну направив проти повсталих військи і попросив підтримки у трансильванських феодалів. Загони Стефана Воєводи були розбиті в Кямецькій фортеці, а сам він врятувався втечею в гори. Захоплені повстанці були піддані жорстоким покаранням.
- (10)*Волощина (Валахія) – історична область в Румунії між Карпатськими горами та Дунаєм. Річка Олт поділяє її на дві частини: Мунтенію (Муньянія), або Велику Волощину, з головним містом Бухарест, і Олтенію, або Малу Волощину, з головним містом Крайова. Румунське середньовічне князівство. Також назва Молдавського князівства в староукраїнських пам'ятках, народнопоетичній творчості та мовній практиці українців у минулому.
- (11)*Тут мова йде про: Франко І. Студії над українськими народніми піснями. [Продовження]: VII. Плач невільниць // Записки НТШ. — Львів: Друкарня Наукового Товариства імені Шевченка, 1907. — Т. LXXVI. — С. 39–42.
- (12)* Тут мова йде про: Франко І. Студії над українськими народніми піснями. [Продовження]: X. Смерть королевича в битві з турками // Записки НТШ. — Львів: Друкарня Наукового Товариства імені Шевченка, 1907. — Т. LXXVI. — С. 55–58.
- (13)*Битва під Могачем відбулася у 1526 р., наслідком якої став розподіл Угорського королівства між Туреччиною, Трансильванією і Австрією.
- (14)*Карловецький мир було укладено у 1699 р. між Польщею і Туреччиною, за яким Туреччина відмовилась від Поділля на користь Польщі. Перед ним було укладено ще Бучацький мир 1672 р. між Польщею та Туреччиною, а також Бахчисарайська угода 4 березня 1681 р.
- (15)*Мункач – сьгоднішня назва Мукачево (від угорського Munkács [Мункач] – місто обласного підпорядкування в Закарпатській області, адміністративний центр Мукачівського району, важливий промисловий та культурний центр, історична столиця Підкарпатської Русі.

Лист № 3

Записка до Івана Франка на візитній картці

Високоповаж[ний] Пане Доктор!

Даю Вам отсим повновласть підписати мене на Вашім проект[і] нового статута "Тов[ариства] ім[ені] Шевч[енка]".

З поважанєм/

Др. Мирон Кордуба

Публікується вперше мовою оригіналу за: Кордуба М. Записка до Івана Франка на візитній картці. – ІА. – Ф. 3. – спр. 1631. – С. 225-226.

In research accented on scientific activity of the known historian of M. Korduba. On the basis of vidnaydenikh by us letters of scientist, addressed Ivan Frako, outlined development of vzaemospiivpraci between them, and the spheres of their collaboration are analysed.

Key words: Ivan Franko, Myron Korduba, epistolary inheritance, mutual relations.